

Film Festivallerinin Duygu Ve Düşünce Dünyamıza Katkısı

Aydan ÖZSOY

İki tür film vardır: Tiyatronun öğelerini kullananlar ve sinematografinin olanaklarına başvurup, kamerayı sadece yaratmak amacıyla kullananlar.

Robert Bresson

Film festivalleri, sinema ile kurduğumuz ilişkide önemli bir yere sahiptir. Bu ilişkiyi, inişli çıkışlı, vazgeçemediğimiz karmaşık bir aşk ilişkisine benzetirsek, film festivalleri bu sürecin en renkli, heyecanlı, hareketli, sorgulayıcı, sürprizlere açık derinlikli mekânı ve imgelemidir. Özellikle de eğlence, aksiyon ve gösteriye odaklı ana akım filmlerin ayaklarımızı yerden kesmeye çalıştığı, bakışımızı körleştirdiği anlarda, bizleri yere indirmeye çabalar. Kişisel ve toplumsal deneyimlerimizden hareketle meselelerimiz üzerine düşünmemiz, sorular sormamız gerektiğini hatırlatır. Üstelik de bunu en keyifli yollarla, görüntüler eşliğinde, duygularımızı harekete geçirecek şekilde ve yaratıcı bir dille, bakışla yapmaya uğraşır. Kentin karmaşası ve koşturmacası içinde seyircisine, alternatif alanların, ürünlerin varlığını hatırlatır. Festival gişesine yaklaştığınızda ya da sinema salonundan içeri girer girmez hem sinemanın eskileri, belleğinizdekiler hem de yeniler karşılar sizleri. Festival seyircisi olmak hem bir ayrıcalıktır hem de sorumluluk yükler omuzlarınıza. Festival salonları, sinemayı seven, meraklı, bu alanda eğitim alan almayan herkesi, gençleri, yaşlıları ve öğrenme ruhunu kaybetmeyenleri buluşturur. Günlerce izlenen filmler, tartışmalar ve sinemacılarla gerçekleşen buluşmalar unutulamaz. Çoğumuzun, yaşam seyrini ve çerçevelerini etkilemiş, değiştirmiştir. Bugün pek çok önemli yönetmen, sinema serüvenlerinde film festivallerinin önemini anlatırlar. İlk filmi yapan yeni yönetmenler için önemli fırsatlar sunar festivaller. Filmleri seyirci ile buluşur ve tartışılma imkânına kavuşur. Film festivalleri, Fransız Yeni Dalgası ile başlayan, sinemayı başka türlü düşünebilme, deneyimleme ve farklı biçimde film yapabilme inancını imleyen devrimci ve yaratıcı ruhu da tetikler.

Farklı ülke sinemaları içinde ana akım sinemanın dışında kalan pek çok alternatif sinema anlayışı (başka, karşı, yeni, sanat sineması olarak tarif edilen ve tartışılan) ve ürünleri, çoğu kez festivaller yoluyla ortaya çıkmıştır. Festivaller 'yeni' ve farklı olanın temsil olanağı bulunduğu bir alandır. Film festivalleri bugün büyük ya da küçük, kentlerin kendilerini anlatabilme, 'markalaşma' yollarından biridir. Sinemanın temel unsurlarından olan mekânların da en önemlilerinden. Filmler yoluyla sokaklarında gezdiğimiz, evlerine konuk olduğumuz, insanlarıyla sohbet ettiğimiz şehirlerin dili, sesi festivallerle duyurulur. Yaşadığımız mekânlardan hareketle bakışımız, biraz da kendimize yönelir. İstanbul, Ankara,

Antalya, Adana ve daha pek çok il bugün Altın Lale, Altın Portakal, Altın Koza ile de anılmakta. Farklı tarihlerde gerçekleştirilen festival etkinlikleri bu kentlere ayrı bir coşku, sevinç, heyecan ve buluşma ruhu yaşatmakta. Sinemanın genç emekçileri, sevdalıları, enerjileri, ruhları, yenilikçi bakışları ile de bu festivaller yoluyla tanınabilmektedir. Sadece yurtiçinde değil yurtdışında ki festivallerde benzer bir ilgi ile karşılaşmakta, tüm tartışmalı kararlarına rağmen sinema adına bir buluşma, karşılaşma ve konuşma imkânı sağlamaktadır. Cannes, Berlin, Venedik, Londra, Locarno, New York film festivalleri, dünyanın dört bir yanından eski yeni sinemacıları ağırlar. Başta Ortadoğu olmak üzere baskı altındaki tüm ülke sinemacıları içinde filmlerini gösterebilmek adına bazen tek yol olur film festivalleri. Cannes film festivalinin İran sinemasındaki örnekleri görebilmemiz açısından oynadığı rol unutulmamalıdır. Özellikle film festivallerini düzenleyenlerin, çalışanlarının ve gönüllülerinin bu konudaki uğraşları ve duruşları da festival filmlerini izleyebilmemiz açısından önemlidir. Ülkemiz film festivalleri tarihi içinde Mahmut Tali Öngören, Onat Kutlar, Hülya Uçansu, Ahmet Boyacıoğlu, İnci ve İrfan Demirkol, adını anamadığımız pek çok festival yöneticisi, emekçisinin yeni filmlerle tanışmamızdaki rolü büyüktür. Festival bir okul olur, sinemanın en temel unsuru olarak gördüğümüz insanı, sinema öğrencilerini yetiştirir.

Kuşkusuz film festivallerinin en önemli katkısı duygu ve düşün alanımızda açtığı yarıklardır. Farklı türdeki pek çok film, görme biçimlerimizle oynar ve bu yolla duygu, düşünce dünyamızı tazeler. Yeni çerçeveler sunarken, yeni duygulanım ve düşünme yolları da önerir. Filmler, ellerindeki sinematografik olanaklar ile zihinsel üretim süreçlerimizi yönlendirme, manipüle etme ve baskılama gücüne sahiptir. Düşün-yoğun (İlk kullanım ve vurgu Serdar Öztürk) filmler ise düşünceyi serbest bırakarak, tartışmamızı, yorumlamamızı ve seyirci olarak daha çok katkı sunmamızı bekler. Haliyle daha çok yorulmamızı. Bu yorulma hali ya da fikri çoğumuz için itici gelse de düşünme pratiklerini yenilemek, sanırım insanın kendine ve çevresine yapacağı en büyük iyilik olacaktır. Sinema tarihi içinde festivaller ve ona kaynaklık teşkil eden kulüpler, şenlikler ve sinematekler bu karşı duruşun, koyuşun ve deneyimlerin örnekleri ile doludur. Fransız Yeni Dalga Hareketi içinde 1948 yılından başlayarak kurulan ve sinefilleri buluşturan bu mekânların en önemli özelliklerinden biri kuşkusuz film eleştirisine olanak sağlayan atmosferidir. Yeni Dalga Hareketi'nin genç eleştirmenleri, yeni eleştiri formları geliştirerek ve tartışarak aynı zamanda yeni düşünme yolları da önerdiler. Savaş sonrası karşılaştıkları yeni filmler, onlara yeni eleştiri, tartışma ve düşünme biçimlerinin yanında yeni duygulanım deneyimleri yaşattı. Bu çaba ve deneyimler, bize sinemanın en önemli kuramlarını ve yaklaşımlarını miras olarak bıraktı. Rus Biçimcilerinden başlayarak, sinemayı kendine özgü bir sanat ve bilim alanı yapan temel argümanları. Pek çok akademik çalışma, proje, yazı ve film bugün o mirasın izinde gerçekleşiyor.

O gün olduğu gibi bugün de farklı tür, anlatı yapısı ve dile sahip filmlerle karşı karşıyayız. Hatta film bombardımanı altındayız. Sunduğu imajlar, çerçeveler, karakterler ve öyküleriyle bizleri şaşırtan, heyecanlandıran bu filmlere karşı ne yapabiliriz? Farklı kimliklerimize rağmen ortak seyirci kimliğimizin şemsiyesi altında, ne tür yanıtlar verebiliriz, bulabiliriz? Sorular ve cevaplar uzasa da hareket noktamızın insan ve onun temel değerleri,

ihtiyaçları ve arzuları olduğunu unutmamak gerekir. Platon'un mağara alegorisinden bu yana imgelerle dolu temsiller dünyasının esirleri olabileceğimizi akıldan çıkarmadan. Bu esareti kırmanın en önemli hareket noktası, duygu ve düşünce arasında dolaşırken eleştirel akıl ile kurduğumuzu başa ve ortak yaratıcı akla çıkmaktadır. Film festivalleri, gittikçe elimizden kayan, kontrolünde zorlandığımız yaşamlarımıza ve kendimize bakmak için iyi bir fırsattır. Duygu ve düşüncelerimize aynı anda seslenebilen filmler aracılığıyla ortak aklımızı harekete geçirebilmenin ruhunu taşır. Sinemanın en önemli bileşeni olan yeni seyir deneyimlerini içinde barındırır. Film izleme ve tartışma pratiğini entelektüel bir zemine kavuşturarak düşün dünyasına katkı sunar. Unutulmaması gereken önemli bir nokta; bu yeni seyir deneyimlerini toplumsal yaşamımızla kesişecek bir yolla örgütleyerek, arttırmaktır. Düşünce ve duygularımız arasında gidip gelmemize olanak sağlayan yaratıcı sine buluşmalar, sinemaya yeni kavramlar, yaklaşımlar ve farklı bir dil armağan edebilir.

Onat Kutlar hocamızdan ödünç alarak 'Sinema bir Şenlik'tir diye bitirelim. Festivaller, bu şenliğin en önemli anlarıdır, zamanıdır. Yanı sıra düşünme yollarımızı geliştiren, tazeleyen ve duygu dünyamızı besleyerek insan olduğumuzu hatırlatan uzamlardır.